

גדר הנחה

תוכן:

פתיחה

- א. קושית רעק"א ותירוץ החזו"א ע"פ הבנת ההנחה
- ב. מהות ההנחה ע"פ רש"י והרמב"ם
- ג. מח' נוספת של החזו"א ורעק"א
- ד. תירוץ קושית רעק"א נוספת עפ"ד
- ה. הסבר החזו"א לשטתו בענין ידו בתר גופו גריר
- ו. דברי האפיקי ים, ודחייתם
- ז. ביאור החילוק בין מעשה הנחה להיות החפץ נח
- ח. יישוב הסבר המ"מ ברמב"ם, על פי מעשה הנחה
- ט. ביאור מח' הרמב"ן ותוס' בהבנת הצורך במקום ד'
- י. הסבר שיטת רש"י ע"פ החילוק בין תוצאה למעשה
- יא. ביאור הפטור של זרק ונעקר אחר ממקומו וקבלו, ע"פ תוצאת המלאכה
- יב. מח' התו"י ותוס' בהנחת גופו, האם יש צורך במעשה הנחה.
- יג. ביאור התו"י לשטתו בסוגיית קלוטה
- יד. ראייה שלרש"י הגדרת חפץ כנח במקום פטור, מהוה הפסק במלאכה
- טו. הסבר סוגיית מהלך כעומד ודברי התוס' בכתובות
- טז. הסבר שיטת רש"י גבי נתגלגל, עפ"ד
- יז. הסבר ספק ריב"א בעניין קלוטה וישוב קושית רעק"א
- יח. תירוץ התוס' (ד"ה אגוז) מקושית האחרונים.

פתיחה:

האחרונים¹ חקרו מה עיקר המחייב במלאכת הוצאה. האם העקירה וההנחה בצירוף ההוצאה או העיקר הוא עצם ההוצאה מרשות לרשות והעקירה וההנחה הם רק תנאים מסוימים במלאכה. **הרב**

קוק זצ"ל (באיגרת תש"פ) כותב:

"העקירה וההנחה לגבי ההוצאה נחשבים לתנאים מכשירים, וגוף המלאכה היא עצמות ההוצאה מרשות לרשות. ונפק"מ דמוציא כלאחר ידו שפטור, הוא דווקא כשגוף ההוצאה נעשית כלאחר ידו, אבל אם רק ההנחה והעקירה נעשית כלאחר ידו, אם ההוצאה נעשית כדרכה חייב משום מלאכה גמורה, ויש סימוכין לזה בירושלמי בעניין הוצאה ובדין מושיט ואין כאן מקום להאריך."

ובאפיקי ים כתב נפק"מ לעניין ידיעה לחצי שיעור, שאם נאמר שההנחה היא חלק ממהות המלאכה אז שייכת פה מח' רבנן ור"ג האם יש ידיעה לח"ש אך אם ההנחה היא רק תנאי לא שייך פה ידיעה לחצי מלאכה שכל המלאכה נגמרה רק שלא נעשה תנאה. וננסה לבאר עניין זה על פי סוגיות שונות בהוצאה, ומתוך כך נבוא לבאר את גדר ההנחה ומעשה ההנחה. (בתוך דברי ודאי אביא סוגיות וקושיות שאפשר לפרשם ולתרצם גם בדרכים אחרות אך אין זה מענייני במאמר זה, אלא להראות איך אפשר על פי הבנת עיקר מלאכת הוצאה וההנחה, להבין דברים רבים. ניסתי להביא את תמצית הדברים אך יש להאריך עוד בזה.)

¹ ראה לדוג' באפיקי ים ח"ב סי' ד' ענף ח' ואבני נזר סי' רמ"ה שפשוט לו לצד אחד, ותוצאות חיים סי' ז'

א. קושית רעק"א ותירוץ החזו"א ע"פ הבנת ההנחה

תוס' (ג: ד"ה היה טעון) כתבו:

"כשעמד לפוש משחשכה איירי דבלא עמד לא מיחייב אף על גב דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי לא בטלה עקירה ראשונה כדאמר לקמן (דף ה:): המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן להוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך נקט מבעוד יום לאשמעינן דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי דאי הוה נקט טוען עצמו משחשכה ועמד לפוש לא היה משמע מידי דאפילו אי עקירה והנחת גופו לא הויה עקירה והנחה חייב משום עקירה ראשונה" והיוצא מדבריהם הוא שצריך להעמיד כשעמד לפוש שבל"ז לא בטלה עקירה ראשונה אפי' אם עקירת גופו הווה עקירה. ועוד אומר תוס' שאם עקירת גופו לא הווה עקירה, היה עדיין חייב משום עקירה ראשונה אפי' כשעמד לפוש.

הקשה רעק"א:

"וא"כ בטען משחשכה ועמד לפוש וגרר והוציא, אם עקירת גופו לאו כעקירת חפץ דמי אינו חייב דהעקירה ראשונה נתבטל דהא כשעמד לפוש אלו נטלו אחר מידו הוי עקירה דנטלו ועוקרו ממקום שמונח, א"כ ממילא נתבטל עקירה ראשונה דנעשה כמונח וכשהוציאו הוא אח"כ אינו חייב על עקירה כיון דאינו עוקר החפץ ממקומו שמונח שם".

ויסוד השאלה הוא, שרעק"א לא הבין איך יכול להיות שלאחר שהגדרנו את החפץ כמונח, שהרי אדם אחר העוקר מן האדם עליו מונח החפץ חייב, עדיין שייך לחייב על העקירה הראשונית את האדם הנושא את החפץ.

והחזון איש (סי' ק"ה אות ז') כתב ליישב את קושיית רעק"א וז"ל:

"וי"ל ואע"ג דלעוקר מידו חשיב האי יד כשות עצמה מ"מ לעניין אם החפץ במקומו ועקר גופו ויצא לרשות אחרת לא חשיב כפסקה עקירה ראשונה" ובמ"א (סי' ס"ב ס"ק ג') כתב: "...היה חייב משום עקירה ראשונה אע"ג דלגבי אחריתא ודאי חשיב הנחת גופו כהנחת חפץ כדתנן או שנטל מתוכה והוציא חייב וכמ"ש מהרש"א, מ"מ כשלא עקר החפץ מידו אלא הוציא גופו כיון דלא חשיב עקירת הגוף כעקירת חפץ לא חשיב הנחת הגוף כהפסק במלאכתו".

ונראה ביאור דבריו, שאם הנחת הגוף לא הווה הנחה, חסר כאן במעשה ההנחה אך החפץ עצמו ודאי נח אפי' שהוא על גופו של אדם. ששני דינים הם, אחד הוא מציאות החפץ כנח והשני הוא מעשה ההנחה של האדם. שהוא המחייב את האדם על מונחותו של החפץ והוא עיקר מלאכת הוצאה. ולכן אם עקירת והנחת הגוף לא הווה עקירה והנחה, אין מעשה הנחה ואע"פ שהחפץ כבר נח באמצע פעולת האדם אין זה מהווה הפסק בפעולת האדם ולכן יהיה חייב על העקירה הראשונה, אע"פ שאדם אחר יהיה חייב על עקירה משום שהחפץ נח, שלגבי אדם אחר ודאי אין חילוק בין אם נעשה מעשה הנחה או לא והעיקר שעקר חפץ נח.

ובתירוץ זה של החזו"א מונח יסוד מלאכת הוצאה, שהרי אם עיקר הוצאה היה עקירה והנחה, נראה שקשה מאוד לומר את תירוץ של החזו"א, משום שכיון שהחפץ נח בין העקירה להנחה, אין פה הנחה מן העקירה הראשונית והחלה פה פעולה חדשה, וא"א לומר שאמנם החפץ נח אך האדם לא סיים את פעולתו, משום שמלאכת הוצאה נמדדת על פי העקירה וההנחה וכשהחפץ נח מתחילה פעולה חדשה. וע"כ אנו רואים בתירוץ זה שעצם המלאכה הוא לא העקירה וההנחה. ואם כן בתירוץ של החזו"א

נמצאות שתי הנחות, אחת היא שעצם ההוצאה איננה העקירה וההנחה והשניה היא שיש חילוק בין מעשה הנחה להגדרת חפץ כנח². ובהנחות יסוד אלו נדון לאורך המאמר.

ב. עניין ההנחה ע"פ רש"י והרמב"ם

ובאמת, הגדרה זו לצורך בעקירה והנחה שהם משום שכך היא דרך המלאכה, מפורשת ברש"י (ג: ד"ה ועקר) וז"ל: "ואין דרך הוצאה בלא עקירה והנחה". הרי מבואר שכל הצורך בעקירה והנחה הוא שכך הדרך לעשות את ההוצאה³. ואין הכוונה בדווקא כהגדרת הרב קוק זצ"ל שהם תנאים מכשירים, אלא העיקר פה הוא מצד שכך הדרך לעשות את הוצאת החפץ ואם כן זה מעשה האדם במלאכת הוצאה. ועל לפי הגדרה זו יכול להיות שעקירה והנחה שלא כדרכה לא תחשב כדרך המלאכה ויהיה פטור, אף שאין העקירה וההנחה עצם המלאכה אלא רק מעשה האדם. ובלשון הרמב"ם גם משמע שאין ההנחה עיקר מן המלאכה וז"ל **בפיהמ"ש** (פ"א מ"א): "כי לא יתחייב אדם מיתה אם הוא מזיד או חטאת אם הוא שוגג על הוצאתו מרשות לרשות, עד שיעקור החפץ מרשות הרבים וינחנו ברשות היחיד או להפך".

ובהלכות (יג, א): "אין המוציא מרשות לרשות או המעביר ברשות הרבים חוץ לארבע אמות חייב עד שיעקור חפץ מעל גבי מקום שיש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר ויניח על גבי מקום שיש בו ארבעה על ארבעה טפחים"

ולכאוי יש מקום לעיון על דברינו **מרש"י** (ה: ד"ה אינו חייב), שרש"י כתב בטעם הפטור של רבי יוחנן במי שעקר ע"מ לפנות חפצים מזוית לזוית: "אבל בלא עמידה ליכא עקירה אלא עקירה ראשונה, והיא לא היתה על מנת לצאת, והתורה לא חייבה אלא מלאכת מחשבת, וגמרינן ממשכן שיתכוון לעשות המלאכה". ואם כן נראה שיש לעקירה חשיבות כדי כך שאם לא נעשית ע"מ לצאת אין כאן מלאכת מחשבת ולכאוי אין זה מסתדר עם דברינו שהעקירה איננה עצם המלאכה.

אולם נראה שאין זה קשה שאפי' שאין העקירה מעיקר המלאכה מ"מ היא תחילת המלאכה והרי תחילת המלאכה לא היתה ע"מ לצאת. ומדברי רש"י אלו נראה אף לסייע להסבר זה במלאכת הוצאה, שרש"י כותב שצריך לעקור על מנת לצאת. ובלא זה אין כאן מלאכת מחשבת, ולכאוי יש לשאול מדוע אם כן העני חייב כשהחזיר ידו שרש"י כתב במשנה שיניח ברה"ר ונראה בפשטות שלא היתה כוונת בעל הבית שהעני יניח ברה"ר אלא מסתמא ילך לביתו עם החפץ, ובכ"ז כשהעני הניח אנו אומרים שהוא פטור אבל אסור אפי' שאין כאן עקירה שהיא לא נעשתה ע"מ לעשות מלאכת הוצאה. אך בכ"ז אנו אומרים שנעשתה מלאכת הוצאה ויש פה שניים שעשאוה ואסור.

² לשון רש"י דף (צ"ז. ד"ה תוך) על מה שאמר רבי חלקיה שתוך ג' רבנן מודים לר"ע: "תוך שלשה דברי הכל חייב - ואף על גב דלא נח מודו דכמונח דמי" והם הם דברינו שאע"ג שלא נח תוך ג', שעדיין הוא עף באויר ואיננו נח כמו חפץ הנמצא על הארץ, מ"מ הרי הוא כמונח היינו מצד פעולת האדם שהחפץ נמצא בקרקע ומחייבים אותו על פעולת האדם. ועי' לקמן אות ו' בהסבר הרמב"ן במלחמות.

³ **ובתוצאות חיים** (ס"ד אות ד') הביא דברי רש"י הנ"ל והקשה על זה מדוע אמר רש"י שהיא מלאכה שלא כדרך הרי אין כאן מלאכה כלל שלא עשה עקרה והנחה ואם כוונת רש"י שבאמת כל עניין העקירה וההנחה הוא רק כדי לשוות את ההוצאה-הוצאה כדרך, מדוע לא כתב זאת רש"י בכ"מ ורק כאן טרח לכתוב כך, עי"ש שם שתירץ בדרך רחוקה קצת. אולם אני לא הסברתי כך את דברי רש"י, לפי הסברנו אמנם נעשתה עיקר המלאכה ובסופו של דבר בחפץ נעשתה הוצאה ויש חפץ נח ברה"ר, אך האדם עצמו לא עשה את מעשה המלאכה, וע"כ אמר רש"י שחסר פה בדרך המלאכה, וממילא נמצא שלא עשה מעשה מלאכה כלל, וא"כ ל"ק שרש"י כתב זאת רק כאן, משום שכאן בסופו של דבר החפץ נח כאילו נעשתה בו הוצאה רגילה לגמרי, אלא שחסר בפעולת האדם, וע"כ כתב רש"י שמכאן רואים שעניין העקירה וההנחה הם מדרך המלאכה, ולכן אע"פ שהחפץ הוצא אינו חייב, בשונה ממלאכות אחרות שבהם כל דבר שאיננו שינוי, ומוביל לתוצאת המלאכה חייב עליו, בהוצאה- שאין שום שינוי בחפץ, צריך לעשות בדרך המלאכה שהיא העקירה וההנחה, ואשר על כן כתב זאת רש"י דווקא כאן, ובכ"מ היה אפשר להסביר את העקירה וההנחה כסיום מציא לא חייב כי לא עשה מעשה עקירה והנחה. ועי' לקמן אות ו' וז'.

ונראה שזאת משום שכוונת בעל הבית היתה ע"מ להוציא ולא אכפת לן מה שאין בדעתו לעשות הנחה שהעיקר הוא שתהיה כוונתו להוציא את החפץ וזה יש כאן, הרי חזינן שבשביל כוונה לעשות את המלאכה די לנו בעצם כוונתו להוציא ואין צורך במחשבה על ההנחה משום שהעיקר הוא עצם ההוצאה. (ועי לקמן אות ח' שהבאנו בזה מח' אחרונים אם דברי רש"י הם גם למסקנת הגמ' בסוגיא דעקירת גופו, אך אין זה משנה לעניינינו שאפי' אם נאמר שרש"י אמר זאת רק ע"פ ההווא אמינא, מ"מ מכך שהגמ' לא הוכיחה מן המשנה את דין הנחת גופו מוכח שאין זה תלוי בזה) ואף שיש קצת לדחות דברינו משום שמצד העני יש כאן מלאכת מחשבת ומלאכה, מ"מ אין נראה לדחות כן מדברי רש"י שכתב "והיא לא הייתה ע"מ לצאת" משמע שהעיקר תלוי בכוונה לצאת⁴.

ג. מח' נוספת של החזו"א ורעק"א

ונראה להסביר כך עוד מח' חזו"א ורעק"א.

תוס' (צ"ב. ד"ה התם) כתבו שהסיבה שלא חייב אדם הפושט ידו לתוך רשות אחרת אע"פ שאומרים קלוטה, הוא בגלל שאגד יד שמיה אגד. והקשה רעק"א:

"קשה לי דא"כ יקשה בהיפוך בנתן לתוך ידו של בעה"ב או בנטל ממנו והוציא אמאי חייב, הא תיכף כשהכניס ידו עם החפץ או כשנטל החפץ מבעה"ב החפץ כמונח מכוון קלוטה דלא גרע מדרך הליוכו באוויר, וכשחזר והוציא הוא עקירה חדשה ופטור כיון דכבר היה מונח ואגוד מבחוץ, והוי כמו ההיא דהמוציא אוכלין ונתנן על האסקופה וחזר והוציאן"

כלומר, הבין רעק"א שכוונת תוס' היא לא שלא אומרים קלוטה כלל, אלא שאומרים קלוטה ובכ"ז לא חייב משום אגד יד ועל כן הקשה מדוע יהיה חייב גם כשכבר הניח והרי עקר ממקום אגוד שהרי אומרים קלוטה. **והחזו"א (סי' קה ס"ק יב)** כתב לתרץ:

"משום דכיון דמלאכה זו דהושטה מרה"י לרה"ר לעולם היא בב' כוחות, מתחילה היה עקירת החפץ, ואח"כ החפץ נח, ומתחיל הושטת היד, לא אכפת לן בשהי דאכתי דרך מלאכה זו כו".

וביאר דבריו הוא על הדרך הנ"ל שאע"פ שעשה עקירה והנחה ממקום אגוד, כיון שדרך מלאכת הוצאה זו הוא בכך חייב, ולא אכפת לן שעקר תוך כדי מלאכתו ממקום אגוד, שפעולת ההוצאה לא נקבעת לפי העקירה מהמקום האגוד אלא על פי העקירה הראשונית ואע"פ שהיתה גם עקירה ממקום אגוד לאחר מכן. והעניין הוא שעיקר ההוצאה היא המעבר בין הרשויות והעקירה וההנחה הם רק משום שכך דרך מלאכת הוצאה מרשות לרשות, לעשות עקירה והנחה ולפיכך צריך לעשות עקירה והנחה וממילא אם דרך המלאכה לעשות גם עקירה אחרי העקירה הראשונה, יכול להיות חייב על העקירה הראשונית. אך אם נאמר שעניין מלאכת הוצאה הוא העקירה וההנחה כשלעצמם, שאת מה שעוקרים צריך להניח, צודק רעק"א שא"א לחייבו משום שהעקירה לעולם תהיה העקירה האחרונה, ממקום אגד.

ד. תירוץ קושיית רעק"א נוספת עפ"ד

ועל פי זה נראה לתרץ עוד קושיית רעק"א.

רעק"א (ג.) הקשה על דברי שמואל "כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהני תלת דפטור ומותר... מהמשנה (צו.) "מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ר"ע מחייב וחכמים פוטרים" ושמואל (צז.) אמר שמותר

⁴ וכ"כ השפ"א בדף יא ע"א להסביר את דין אדם העומד ברשות אחת ושותה ברשות אחרת. וכן כתב בחידושי הר צבי על המשנה (ב.)

לכתחילה לזרוק מגג לגג ורה"ר עוברת למטה, וא"כ קשה, מדוע אמרו חכמים שפטור = פטור אבל אסור. וסיים ב' וצע"ג", ואפשר לדחוק דנקיט פטור להיכא דאין הרשויות שלו ואסור משום עירוב".
ונראה על פי הנ"ל, שכיוון שלפי חכמים לא ילפינן זורק ממושיט או שאין להם קלוטה ואם כן לא עשה כלל מלאכת הוצאה שזרק ממרה"י למקום פטור ומשם לרה"י אחרת. ואם היינו לומדים זורק ממושיט אז היתה פה מלאכה וחייב עליה אך עכשיו נמצא שאין כאן כלל מעשה מלאכה. ואם כן זה נכלל במה שאומרת הגמ': "כי איצטריך ליה לשמואל פטורי דקא עביד מעשה פטורי דלא קא עביד מעשה איכא טובא" שלא עשה כלל מעשה מלאכה. אך רעק"א הבין שאמנם לא למדנו זורק ממושיט ולכן פטור על מלאכה זו אך זה רק בגלל שלא היתה מלאכה כזו במשכן, ובהוצאה צריך שכל תולדותיה יהיו במשכן⁵ וכיוון שזורק לא דומה למושיט, נמצא שאין מלאכה זו במשכן אך את עצם מעשה המלאכה יש גם בזורק, שעוקר ומניח מרשותו לרשות חבירו ולכן שייך פה מעשה. אך לפי דברינו אין זה כך שלא עשה כלל העברה והוצאה.

ה. הסבר החזו"א לשטתו בענין ידו בתר גופו גריר

עוד מקום בו נראה שהחזו"א הולך לשיטתו הוא בעניין עקירת ידו.

הקרבן נתנאל מסביר בדעת **הרא"ש** (סי' ג') בסוגיא דעקירת גופו, שמכיוון שידו בתר גופו גריר היא לא יכולה לעשות עקירה ולכן אם יוציא ידו לחוץ ויניח לא יהיה חייב שאע"פ שיש כאן הנחה, אין כאן עקירה כלל שידו בתר גופו גריר. **והחזו"א** (סי' ס"ב א') כתב:

"אבל נראה דפשט ידו מלאה חשיבא התחלת עקירת החפץ ואע"ג דאגד גוף שמי' אגד ולא נגמרה עקירה מ"מ לכי מנח ל' נגמרה עקירתו והנחתו ומחשבא הוצאה ואף באגד כלי הדין כן הוציא דלעת ארוכה לרה"ר וראשה השני עדיין בידו ברה"י ובדרך הוצאתו שברה והניח חציה השבור ברה"ר חשיב הנחה אע"ג דבהיותה ברה"ר עדיין היתה אגדה בפנים וד"ז מפורש בגמ' צ"ו ב' בניסכא בתרא וכונת הרא"ש דפשיטת יד קדם שהניח לא חשיבא עקירה, והזכיר עקירה משום דכאן אי חשיב עקירה חשיב הנחה ואי לא חשיב הנחה לא חשיב עקירה ונקט לשון הגמ' עקירת גופו, ורהיטת לשון הרא"ש מבואר כן ואילו היה מחדש דינו של הק"י הוי מפרש"

ולכא' דבריו קשים להבנה, איך יכול להיות שפעולה של הנחה תעלה גם כן לעקירה, אך הסבר דבריו כמו שאמרנו בהגדרת מלאכת הוצאה שהיא איננה עקירה והנחה אלא עצם הפעולה של העברת החפץ מרשות לרשות ודרך ההעברה היא המחייבת עקירה והנחה, ולכן גם פעולה של הנחה יכולה להגדיר ולעלות לפעולת עקירה ששתי פעולות אלו עניינם הוא דרך המלאכה כדי להגדיר מעבר של החפץ מרשות לרשות, ולכן הנחה תוכל להגדיר שנעשתה גם כן עקירה, ולא צריך פה פעולת עקירה מובהקת והנחה מובהקת.

ו. דברי האפיקי ים, ודחייתם

ובאפיקי ים (שם, ד"ב ומלבד) רצה להוכיח שעיקר מלאכת הוצאה היא העקירה וההנחה, מהגמ' בפסחים (פה): גבי הוצאת קרבן פסח שרבי אמי אומר שאינו חייב עד שיניח משום שלומדים הוצאת קרבן פסח מהוצאה דשבת ומה בשבת צריך שיעקור ויניח, אף בקרבן פסח, ואם כן חזינן שאין זה עוד דין שצריך הנחה מלבד עצם ההוצאה שאז לא היה שייך ללמוד שגם בקרבן פסח צריך הנחה שמ"מ את עצם הוצאת שבת עשה. וכך הסביר (בהגה"ה) לשון רש"י שם שכתב: "דעבד ליה עקירה והנחה -

⁵ תוס' ד"ה פשט דף ב.

כשבת, דבעינן עקירה והנחה דעד שיניח לא נגמרה מלאכה" היינו רוצה לומר שאינו גמר כלל את מלאכת הוצאה עד שיניח.

ובעיקר דבריו יש להשיב, שהוכחה זו וכן מה שאמר שנק"מ לענין ידעה לחצי שיעור, שאם ההנחה והעקירה אינם מעצמות המלאכה, לא שייך בהם ידיעה לחלק, הם רק בגלל שהוא הבין צד זה בחקירה בצורה קיצונית האומרת העקירה וההנחה הם כעין גזה"כ וכלשונו: "ורק לענין חיובא גזירת הכתוב הוא דבעינן הנחה, והוא רק תנאי ודין לחיובא" אך אנו לא הסברנו כך את החקירה אלא כפי שכתבנו לעיל שהכוונה היא שאין זו עצמות המלאכה אלא סיום והתחלת המלאכה.

ובאמת קשה מאוד לומר כדבריו, שאמנם לשיטת ר"י (ד. ד"ה והא) ניתן לומר שיש גזה"כ בעקירה שכתוב "ממקומו" אך לא מבעיא שגם לשיטתו אין גזה"כ בהנחה, לכל שאר הראשונים⁶ אין בזה כלל פסוק ואיך אפשר לומר שיש גזה"כ בהנחה. ולפי הגדרתנו בחקירה אין להביא נפקא מינא לחצי שיעור, שאע"פ שאין ההנחה עיקר המלאכה, מ"מ מלאכת הוצאה עוד לא נגמרה ולכן שפיר שייך לדון מצד ידיעה תוכ"ד המלאכה. (וראה שם עוד, מה שכתב על נפק"מ זו) ולכן גם הוכחתו מקרבן פסח איננה הוכחה, שצריך שיניח גם בקרבן פסח משום שרק לאחר שהניח אז נקרא שהוציא. וזו גופא כוונת רש"י, שלא כתב שעד שיעשה הנחה לא עשה כלל מלאכה אלא רק לא גמר את המלאכה, שענין ההנחה הוא לגמור את מלאכת הוצאה משום כך דרך ההוצאה⁷. ואם כן אין הוכחה שהעקירה וההנחה הם עצמות מלאכת הוצאה. ומדברי רש"י קצת משמע כדברינו ולא כאפיקי ים.

ז. ביאור החילוק בין מעשה הנחה להיות החפץ נח

באות א' חילקנו בין מעשה הנחה לבין מציאות החפץ נח, דבר זה מצינו בעוד מקום בדברי החזו"א ובו התבאר יותר מהות החילוק.

הרמב"ן במלחמות בסוגיא דכוורת, כתב ליישב את הסתירה בדברי רבא שמצד אחד אמר (בדף ק.). שתוך ג' לרבנן (דלא סבירא להו כר"ע שאומרים קלוטה) צריך הנחה ע"ג משהו, ולא נאמר לבוד ע"מ לחייבו. אך בסוגיא דכוורת (ח:) כתב שאם נאמר לבוד כשהכוורת למעלה מ"י יהיה פטור ולכאוי לא נעשתה כאן עוד הנחה שהרי לא נח על גבי משהו. וז"ל:

"ואפילו למאן דאמר תוך שלשה לרבנן צריך הנחה על גבי משהו התם בזרק כלומר זרק ממקום למקום שאין סופו לנוח כאן אבל הכא כמעביר דמי שהרי סופה לנוח כאן ומשעה שהגיעה לפחות מג' התחילה הנחתה ונפטר עליה דרואין כאילו דפנות מונחות בקרקע לא שתעשה רשות אלא כלי הוא ואגנו למעלה מעשרה ואע"פ שירדה אח"כ לתוך עשרה וקיימא לן הרי עקירה באיסור והרי הנחה באיסור ולא אמרינן ממקום פטור אתיא שאני תוך שלשה שהנחה במקום פטור"

כלומר שאע"פ שלדעת רבא צריך הנחה תוך ג' כדי להתחייב, עדיין נקרא הנחה כשהגיע למטה מג', כדי להגדיר אוגדו במקום פטור והחילוק אותו מזכיר הרמב"ן הוא בין מקום בו סופו לנוח ובין מקום בו אין סופו לנוח.

ותמה **רעק"א** (ק:) שרבא ודאי אמר כך גם כשסופו לנוח וז"ל:

⁶ ולרש"י והרמב"ן כלל לא לומדים משם מלאכת הוצאה.

⁷ במנ"ח מצוה ט"ו חקר האם צריך משום ד' בהנחת קרבן פסח ועל פי דברי רש"י אלו נראה פשוט שאין צורך משום שעיקר ההנחה הוא שיסים פעולתו וגם כשהניח על פחות מד' סיים את ההוצאה, כמ"ש האבני נזר (או"ח סי' רל"ט). ואם שבשבת צריך מעשה הנחה שבשביל צריך מקום ד', זה רק בשביל מלאכת הוצאה אך אינו עניין לקרבן פסח.

"ותימא דהא כאן מבואר דרבא סובר דגם בסופו לנוח היינו מלמעלה למטה בעי הנחה ע"ג כ"ש, וכן מבואר בעירובין (דף צח:) דמדמי האי דרבא לקורא על האסקופה ונפל הספר מידו דבמסולק כמלא מחט מן הארץ גוללו אצלו, הרי דרבא מיירי מלמעלה למטה"

ונראה שרעק"א הבין את החילוק בין מקום בו סופו לנוח מצד עצמו, ובין מקום בו אין סופו לנוח, כמו המקרה המדובר בגמרא בדף ק. , ששם אין סופו לנוח במקום חיוב, ואם סופו לנוח אז לא נאמר שצריך הנחה ע"ג משהו, ולכן הקשה מהגמ' בעירובין גבי ספר שנתגלגל מן האסקופה, ששם הגמרא אומרת שלרבא לא יהיה נחשב כמונח ברה"ר אף שהוא למטה מג', משום שלא נח ע"ג משהו אע"פ שודאי סופו לנוח במקום חיוב. אך ברמב"ן כתוב "אין סופו לנוח כאן".

ו**כתב החזו"א** (סי' ק"ה אות ט') להסביר את הרמב"ן :

"ואפשר דכונת הרמב"ן בסופו לנוח שבאמת נח במקום הזה מתחיל ההנחה בהגיע תוך ג' ואין לקרות הנחה אחרונה הנחה בתוך כיון שבא מתוך ג' והנחה מתוך ג' לקרקע הוא כמעביר ולא חשיב הנחה משא"כ בעקר מתוך ג' והכניס לרה"י כההיא דעירובין ..."

וביאור דבריו הוא שלרבא צריך הנחה על גבי משהו ובלא זה לא יהיה חייב אך כשכבר נח על גבי משהו הרי הוא חייב כבר משעה שנכנס תוך ג'. והסבר זה מובן על פי מה שהוסבר באות א', שמעשה ההנחה של האדם נגמר כבר כשהכניס למטה מג' משום שאז החפץ כבר מתייחס אל הרשות שהרי אומרים לבדו, וזה מצד מעשה ההנחה אך עדיין לא חייב אא"כ נח ע"ג משהו אך אין זה מצד מעשהו אלא מצד מה שצריך חפץ נח ואע"פ שיש מעשה הנחה בו נגמרת פעולת האדם, עדיין חסר שהחפץ יהיה נח.

ונראה לומר עפ"ז, שחפץ נח הוא תוצאת מלאכת הוצאה, שבכל מלאכה יש את מעשה האדם ויש את התוצאה והאדם איננו מתחייב עד שתגיע תוצאת פעולתו, שאין חיוב על עשיית מעשה בלא יצירה בעולם. וכמו"כ נראה שבהוצאה תוצאתה היא חפץ נח ברשות אחרת⁸ שבזה נגמרת תכלית ההוצאה, ולכן לא יהיה חייב עד שינוח על גבי משהו שזה מצד התוצאה, אך כשתהיה תוצאה אז ודאי חייב על מעשהו. ופה רואים את אותו חילוק לצד השני שאע"פ שנעשה מעשה הנחה אין חיוב מצד שהחפץ לא נח, אך עכ"פ מבואר דהם שני עניינים שונים⁹.

ח. ישוב קושית הפמ"ג על הסבר המ"מ ברמב"ם, ע"פ מעשה ההנחה

ועל פי יסוד זה בדברי הרמב"ן יש לישב סתירה **ברמב"ם**, שהרמב"ם (יד, יז) כתב: " נעץ קנה ברה"י אפילו גבוה מאה אמה וזרק מרה"ר ונח על גביו חיוב, שרה"י עולה עד לרקיע, אילן שהוא עומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר וזרק ונח על נופו פטור, שאין הנוף הולך אחר העיקר" והבין המ"מ (שם) בדבריו שפסק כרב חסדא (ז): שאין צורך בהנחה על גבי מקום ד' ברה"י, מתוך שסתם ולא אמר כמה עובי הקנה, וסיים בתמיהה על הרמב"ם שלא פירש זאת בריש פ"ג שם כתב את דין מקום ד'. והקשה ע"ז **הפמ"ג** (אשל אברהם סי' שמ"ה ס"ק ג') ממה שכתב הרמב"ם (יג, טז): "וכן הזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע פטור, ואם עבר החפץ בפחות משלשה סמוך לארץ ונח על גבי משהו אף על פי שחזר

⁸ ואע"פ שכתב האו"ז (סי' פב) שהוצאה מלאכה גרועה מכיון שלא השתנה כלום בחפץ ונראה שאין כאן תוצאה במלאכה, יש להסבירו דזה גופא שמה שחפץ נח חשיב תוצאת מלאכה הוא דבר גרוע שהרי החפץ עצמו לא נשתנה.

⁹ ונראה לי שעל פי הסבר זה, הרמב"ן יחלוק על רש"י שם בהסבר הנפק"מ בין מקום בו סופו לנוח למקום בו אין סופו לנוח, שרש"י כתב שהנפק"מ היא אם תהיה לו ידיעה קודם שהחפץ יגיע לקרקע שיהיה פטור שלא כל המלאכה נעשתה בשגגה אך לפי מה שהסברנו ברמב"ן נראה שכיון שכל מעשה האדם נגמר ועכשיו רק המלאכה לא נסתמיה, שלא יקרה שהיתה לו ידיעה במלאכה. ויצטרך להסביר כמו הריטב"א לדוג' ע"ש. אם כי יש להסתפק בזה. ותוס' לא פירש שם כמו הרמב"ן וכן ברש"י כאמור, אך נראה שאין להוכיח מכאן שלא סברו כן אלא שחשבו שאין להדיר מעשה הנחה כל עוד החפץ לא נח.

ונתגלגל ויצא לרה"ר השניה הרי הוא כמי שנשאר עומד ברה"י ולפיכך חייב" ואם הרמב"ם פסק כרב חסדא, מדוע הצריך תוך ג' על גבי משהו, אפי' אם ינוח מעל לג' מכיוון שלא צריך מקום ד' ורה"י עולה עד לרקיע יהיה חייב בלאו הכי.

ועל פי מה שהוסבר בדעת הרמב"ן נראה לומר, שלעולם האמת כדברי הרב המגיד כמו ששמע מסתימת הרמב"ם ומה שכתב הרמב"ם שרק תוך ג' יהיה חייב, הוא לא כדי לפטור את הבעיה של מקום ד' אלא כדי ליצור מעשה הנחה. שרביא אמר שתוך ג' לרבנן צריך הנחה על גבי משהו והבין הרמב"ם שזה דין במעשה ההנחה שרק כשהחפץ מגיע סמוך לקרקע שאומרים לבוד אז נחשב שעשה האדם בזריקתו מעשה הנחה כמו שהוסבר ברמב"ן, אך אם החפץ למעלה מג' אז אפי' ברה"י שעולה עד לרקיע, לא נחשב שהאדם עשה מעשה הנחה משום שהחפץ נמצא עדיין באויר רה"י ולא הונח על הקרקע. ובשלמא בדינו של רב חסדא, שם החפץ נח על גבי העמוד ושפיר נסתימה פעולת האדם על העמוד ברה"י ולכן נחשב שעשה מעשה הנחה שנסתימה פעולתו ברה"י, אע"פ שלא הגיע החפץ לתוך ג'. אך ברבא, וכן הרמב"ם מדברים במקום שהחפץ לא נח ברה"י אלא המשיך להתגלגל מחוץ לרה"י, אל רה"ר, וכדי להגדיר מעשה הנחה במצב כזה, חובה שהחפץ יגיע פחות מג' סמוך לקרקע ושינוח על גבי משהו כמו שאמר רבא שבלאו הכי אין לומר שעשה מעשה הנחה שהרי פעולתו לא נסתימה ברה"י אלא המשיך החפץ להתגלגל, ורק אם נאמר לבוד לקרקע הרשות שכמו שהוסבר לעיל יש בזה משום מעשה הנחה, יחשב שהניח ברשות. ולכן אמר הרמב"ם "פחות משלשה סמוך לקרקע", כדי להגדיר מעשה הנחה ולא כדי שיהיה מקום ד' כהבנת הפמ"ג, ושפיר נכונים דברי הרב המגיד.

ט. ביאור מח' הרמב"ן ותוס' בהבנת הצורך במקום ד'

ועל פי הבנה זו נראה להסביר את מח' הרמב"ן ותוס' בסוגיא דמקום ד'.
התוס' (ד: ד"ה אלא אמר רב יוסף) הקשו, למה רבה ורב יוסף נדחקים למצוא איך יש מקום ד' ביד, היה להם לתרץ לשיטתם שמדבור כשאחשביה, ותירצו שלא אומרים אחשביה אלא במקום בו הוא רוצה להניח את החפץ דווקא במקום מסוים, ולא כמו במשנתנו. אך **הרמב"ן** כתב שאין בכלל לומר אחשביה וז"ל:

"ואני אומר שאין עיקר קושייתם קושיא כלל, שאין אומרים במחשבת המלאכה עצמה שתהא עושה אותה מלאכה, שהרי הוא מחשב להניח ואינו מניח, אבל עיקר הדבר כך הוא כשאדם מחשב למלאכה ועושה אותה כגון זרק בפי הכלב שהוא מתכוין להאכילו והוא מאכילו אותה האכילה משויא פיו של כלב מקום, וכן שריפת פי הכבשן לפי שהנחה זו חשובה לו לפי כונתו יותר ממקום אחר ודרך הנחה זו בכך, וכן השתנת השתן ויריקת הרוק שהוא מכין לנקות עצמו מהן ועושה כך, ומגו דהויא מלאכה לכך, הויא מלאכה לענין שבת שזו מלאכת מחשבת, אבל אם דעתו להניח על מקום שאין בו ד' במה יעשה אותה מלאכה גמורה הרי אינו מתכוין אלא להניח שם ואין אותה ההנחה כלום נמצא שלא נתכוין להנחה כשם שאין הנחתו מלאכה כך מחשבתו אינו למלאכה... דשאני מתכוין לאכילה ואוכל דמגו דמהני מחשבתו לאכילה מהני נמי לשבת לשווייה מלאכה דדרך מלאכה זו בכך, מה שאין לומר כן במחשב למלאכה עצמה ולא לדבר אחר שאם אינה מלאכה הרי לא חשב לכלום, כנ"ל"

וצ"ב ביאור במאי פליגי.

ונראה על פי מה שנתבאר שיש לראות במציאות החפץ כשהוא נח, תוצאת מלאכת הוצאה. אם כן נחלקו תוס' והרמב"ן האם הדין של מקום ד' הוא בפעולת ההנחה או בתוצאת ההנחה. שתוס' (ד: ד"ה והא) כתבו שהצורך במקום ד' הוא או בגלל שאין רגילות להניח על פחות מדי' או שלומדים הוצאת חפץ "ממקומו" שהוא רק מקום ד', ומ"מ הוא דין הקשור בפעולת העקירה וההנחה ואם כן כשמקום

ההנחה חשוב לו אז אע"פ שבד"כ אין כאן מלאכה חשובה משום שחסר במקום של ההנחה, מ"מ מחשבתו יכולה להחשיב את המקום ואז יש להנחה מקום. אך הרמב"ן למד את דין מקום ד' כדין בתוצאה ההינה שבסוף המלאכה צריך החפץ להיות מונח על מקום ד', שתוצאה חשובה במלאכת הוצאה היא רק כשהחפץ נח על מקום ד', שאז יש לחפץ מקום, וזו תוצאת מלאכת הוצאה. ואם כן צודק הרמב"ן שאם אין פה תוצאת מלאכה מה מועיל לנו שהוא חושב לעשות כן, הרי הוא חושב לעשות תוצאה שאיננה תוצאת מלאכת הוצאה, ורק אם פעולה זו תועיל גם לדברים אחרים כגון אכילת הכלב וכו' אז ישנה תוצאה חשובה למלאכת הוצאה זו. וזו טענתו של הרמב"ן שהוא מחשב להניח ואינו מניח שהנחה היא דווקא על מקום ד' ומה מועיל אם הוא חושב לא לעשות מלאכה, ו"ש אין אותה ההנחה כלום".

ואולי יש להסביר בכך עוד מח' רמב"ן ותוס' בסוגיא דמקום ד'.

הרמב"ן (ד: ד"ה ודילמא) הסביר ששאלת הגמרא "ודילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא" היא מסברא, אך **תוס'** מצאו לזה לימוד מפסוקים או ממשכן. ואפשר לבאר על פי מה שאמרנו, שתוס' הבינו שמקום ד' הוא דין בפעולה ולכן אין סיבה לחלק בין פעולת העקירה לפעולת ההנחה שעל שניהם סברנו בהווא אמינא שצריך מקום ד', אלא אם יש לנו יסוד לזה.

אך לרמב"ן יש חילוק גדול בין העקירה להנחה שההנחה הוא דין בתוצאת המלאכה אך עקירה ודאי איננו דין של תוצאה שלא שייך בה תוצאה משום שאיננה סיום המלאכה, אלא מקום ד' של העקירה הוא דין בפעולת העקירה, ועל כן שפיר יכלה הגמ' להקשות דילמא רק לענין תוצאת המלאכה לא בעינן מקום ד' אך לענין העקירה צריך. ואף שודאי אין פה שני דברים נפרדים לגמרי, ומסתבר לומר שתוצאת המלאכה כמונחת במקום ד', נקבעה בגלל ששם מתחילה המלאכה הבאה, ורק ממקום ד' תוכל להיות עקירת החפץ, מ"מ אין זה דין אחד ויש לחלק ביניהם מסברא.

י. הסבר שיטת רש"י ע"פ החילוק בין תוצאה למעשה

ועל פי זה נבוא ליישב את שיטת רש"י (ד: ד"ה ודילמא).

רש"י הסביר את שאלת הגמ' "דילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא" כהוכחה, מתוך שלא אמר שחייב שניים גם על העקירה וגם על ההנחה והקשו עליו בתוס' דילמא הוא משום שלא חייב על אב במקום תולדה **והרשב"א** הקשה שאין זה לשון דילמא שלפי רש"י יש כאן הוכחה גמורה, ויש להוסיף נופך בקושיתו שאפי' אם נאמר שבקושיא זו של הגמ' יש משום הוכחה, מ"מ בדף ה. הגמ' שואלת על דינם של אחרים לגבי נעקר אחר ממקומו וקבל ועמד וקיבל, ושם ודאי אין הוכחה ואם כן מה הרויח רש"י שפירש בדרך הוכחה.

ועל פי הנ"ל נראה, שלרש"י שלמד את דין מקום ד' מסברא, היה קשה מה פתאום הגמ' חוזרת בה ממה שהיה פשוט לה לעיל ומחלקת בין עקירה להנחה ומהיכי תיתי. ולכן אמר בדרך הוכחה שמוכרח שלא חייב על העקירה¹⁰ ממקום שאין בו ד'. אך ישנו חילוק בין אחרים לר"ע שלדעת רש"י דין קלוטה הוא כקלוט בקרקע כמו שמשמע מפירושו (גיטין ע"ט:): "וז"ל: "קלוטה - בתוך האויר: כמי שהונחה –

¹⁰ לגבי הקושיא מאב במקום תולדה ע"י מה שתירצו רעק"א והפנ"י שכוונתו לענין חילוק ידיעה וכן ראה ברעק"א שפירש לשון הגמרא לפי רש"י.

לארץ¹¹, ולכן לשיטתו כוונת הגמ' שניסתה להעמיד את משנתנו כר"ע, איננה שלר"ע לא בעיני מקום ד' כלל, אלא שמקום ד' יכול להיות הקרקע, וכוונת הגמ' לחייב את העני מדין קלוטה ממש¹² (ולא כמו שמשמע בתוס' ד"ה אבל, שהם הבינו קלוטה באוויר והניסיון להעמיד את משנתנו כר"ע הוא מפני שמוכח שאין לו צורך במקום ד') ולכן ודאי שע"י קלוטה יהיה גם מעשה הנחה שבלא כד לא יתחייב העני.

אך אצל אחרים מדובר על זריקה שנח על גבי מקום שאין בו ד'. ונראה לומר על פי מהלך זה בהבנת ההנחה, שכשאדם זורק כיון שהוא עוקר ומניח באותה פעולה נמצא שפעולת ההנחה נעשית בשעת הזריקה ואם כן היא פעולה חשובה הנעשית מעל גבי מקום ד', שעיקר עניין מקום ד' הוא שפעולת ההנחה והעקירה יעשו על מקום חשוב שבזה הם מקבלים את חשיבותם וכשאדם זורק, זריקה יש מקום ד' במעשה ההנחה שהוא נעשה יחד עם מעשה העקירה. אך בכ"ז הגמרא רצתה להוכיח מתוצאת המלאכה היינו מה שהחפץ נח כשהוא בידו של אחר והרי הוא נח על מקום פחות מד' וחסר בתוצאת המלאכה ואם כן לאחריים אין צורך במקום ד', ועל זה הקשתה הגמ' שפיר מסברא, דילמא הנחה הוא דלא בעיא כמו שנתבאר בהסבר הרמב"ן שיש פה דין חדש עליו לא דיברנו עד עכשיו¹³.

יא. ביאור הפטור של זרק ונעקר אחר ממקומו וקבלו, ע"פ תוצאת המלאכה

ובעיקר דינם של אחרים נראה שהוא ניסוב על היסוד הנ"ל בתוצאת החפץ כנח.

רש"י מפרש את טעם הפטור בנעקר אחר ממקומו וקבל, משום שלא איתעבידא הנחה מכוחו של הזורק, ומשמע שנעשתה הנחה, אך לא מכוחו של הזורק. ונראה לי שאי אפשר לומר שהשני שנעקר ממקומו וקבל, עשה מעשה של הנחה שהרי לא עשה כלום רק עמד שם והחפץ נקלט עליו ואיננו שותף כלל במלאכה. והוא דומה למקרה של משנתנו בעני או עשיר שהניחו לתוך ידו שלא חייב, ואפילו לא אסור מדרבנן, משום שלא עשה כלל מעשה. מה עוד שיכול להיות שכלל לא ידע ולא התכוון לעשות מלאכה. ואם כן יקשה עלינו מי כן עשה את ההנחה.

ונראה להסביר דבר קצת מחודש, והוא שבאמת הזורק עשה את מעשה ההנחה שהרי מכוח זריקתו החפץ נח על גופו של המקבל ואם כן הוא מוגדר כעושה את מעשה ההנחה, ובכל זאת הוא פטור על ההנחה, וזה מהסיבה אותה כתב רש"י "שלא איתעבידא הנחה מכוחו" שלכאוי"ה יכול לכתוב יותר פשוט שלא עשה הנחה (כמו שכתב בהמשך הגמ'), וגם לא כתב שההנחה לא מתייחסת אל העקירה, היינו שהם לא מצטרפות כיון שהעקירה נועדה להניח במקום אחר. אלא רק שההנחה לא איתעבידא מכוחו של זורק. והפירוש הנראה של טעם זה הוא שישנה בעיה ליחס את ההנחה אליו כיון שפעולתו מצד עצמה הייתה אמורה להוביל אל הנחה מסוימת ובא אדם אחר וגרם הנחה אחרת וההנחה נעשתה מכוחו ולא מכוח הזורק. שאת מעשה ההנחה אמנם עשה הזורק אך את תוצאת ההנחה היינו מציאות החפץ כנח, גרם המקבל ולא הזורק שהחפץ נח במקום מסוים, לא כתוצאה ממעשה הזורק אלא מגופו

¹¹ וראה באבני נזר (סי' ר"מ) שהאר"ק להסביר את דין קלוטה וכך הסביר את דעת רש"י

¹² וכן נראה שלמד התוס' רא"ש שכתב: "בתר דבעיא ליה הדר פשטה. דפליגי בקלוטה ומתניתין ר' עקיבא היא, וא"ת א"כ פשט העני ידו לפניו ונטל בעל הבית מתוכה אמאי מיפטר עני מיד כשהכניס ידו לפניו קלטו אויר רשות היחיד וכמונת דמי, י"ל כיון דידו בתר גופו גרידא לא חשבינן ליה כמונת" וכל קושיתו היא רק בגלל שהבין שאם נאמר קלוטה בעלמא, יתחייב העני במשנה מדין קלוטה (ובלשונו משמע לא כמו שהבין רעק"א לעיל אות ד', אלא שלא אומרים כלל קלוטה ולא שאומרים אך אנד יד מבטלה)

¹³ וכך יישב רש"י את קושית תוס' ד"ה זרק

של המקבל. ונמצא שתוצאת המלאכה שהיא מציאות החפץ כנח במקום מסוים, לא נעשתה מכוחו של זורק אע"פ שהוא עשה פעולת הנחה מעלייתא. ובד"כ עשיית המלאכה באה יחד עם האחריות למלאכה פה זה לא כך. וזאת סיבת הפטור של הזורק כשנעקר וקיבל. וכן נראה מלשון הריטב"א שכתב: "פרש"י ז"ל דלא עביד הנחה, פירוש לפירושו כי המקבל לא הניחה לנוח מכח הזורק, כי לא הניחה כלל ללכת בכל כחו, והוא ליה שנים שעשאוה" ואם המקבל היה נחשב כמניח ממש, אין צורך בכל אריכות לשונו אלא היה אומר שפשוט עשה המקבל הנחה ואין לחייב את הזורק עליה¹⁴.

יב. מח' התו"י ותוס' בהנחת גופו, האם יש צורך במעשה הנחה.

וכך נסביר גם את מח' תוס' והר"ש משאנץ בסוגיא דעקירת גופו (ג:).

תוס' (ג. ד"ה עקירת) כתבו שספק הגמרא הוא הן על העקירה והן על ההנחה ואין חילוק ביניהם. אך ה"ש אמר שכל הסוגיא היא רק בעקירה אך הנחת הגוף ודאי הווה הנחה. וז"ל **התורא"ש** :

"ורבינו שמשון פי' דדוקא בעקירה קא בעי אבל הנחה פשיטא ליה דכהנחת חפץ דמי כדמשמע פשטא דמתניתין אפי' הכי בעקירה מיבעיא ליה דבעינן שתהא עקירה חשובה יותר מהנחה כדאמרין לקמן גבי עקירה והנחה מעל גבי מקום ארבעה דפריך ודילמא הנחה הוא דלא בעי אבל עקירה בעי" ולכאוי' לא כ"כ ברור במה שונה העקירה מן ההנחה. ונראה שהר"ש למד את שאלת הגמ' כמו הרמב"ן ששאלת הגמ' היא שהנחה על מקום ד' הוא עניין של תוצאת המלאכה ולא בפעולה ולמד מכך הר"ש שבהנחה אין כלל צורך בפעולה אלא כל עניין ההנחה הוא רק בתוצאת הפעולה¹⁵, שהחפץ יהיה נח. ואם כן ודאי שאין להסתפק בהנחת הגוף הרי סוף סוף החפץ נח ומה אכפת לן אם הוא נח על גבי הגוף וכל שאלת הסוגיא היא רק מצד המעשה שהוא עניין העקירה ולא של ההנחה.

ועל פי הסבר זה בתו"י, ששונה ענין ההנחה מהעקירה, שבעקירה יש מעשה ובהנחה יש רק תוצאת המלאכה, תתורץ קושית **רעק"א** על התו"י, שרעק"א (דף ב.). הקשה לדברי התו"י האומר שהגמ' לא הספקה בהנחת הגוף והיה פשוט לה שהווה הנחה משא"כ בהנחת ידו, ואם כן הקשה רעק"א מדוע הגמ' היתה צריכה לומר שידו בתר גופו גריר וזה החילוק בין עקירת גופו לעקירת ידו והרי חילוק זה כבר ידענו בין הנחת גופו להנחת ידו. ועל פי זה אפשר לומר שבהנחה לא שייך כלל לומר שהנחת ידו הווה הנחה משום שאין בידו המושטת לחוץ משום הנחה שהחפץ לא נח ברשות אלא בידו של האדם, וחסר בתוצאת ההנחה שהוא חפץ נח ברשות, אך לא מפני שהיד גרורה אחר הגוף. ואם כן היה אפשר לומר שכשאדם עקר את החפץ מגופו על ידי ידו, או הביא את ידו אליו, שיתחייב משום שעקר, ועי"ז אמרה הגמ' שידו בתר גופו גריר ולא עשה כלל עקירה.

יג. ביאור התו"י לשטתו בסוגיית קלוטה

ובסוגיא דקלוטה כמי שהונחה (ד.), כתבו **תוס' (ד. ד"ה אבל)** שאם רוצים לומר שנחלקו ר"ע ורבנן למעלה מ"י, שר"ע מחייב משום שילפינן זורק ממושיט ורבנן פוטרם, ע"כ לומר שאין לר"ע דין קלוטה

¹⁴ ויש להסביר עפ"י"ז גם את ספק הגמ' בנעקר ממקומו וקבל. וכן את לשון רש"י שם שכתב איתעבדיא מלאכה מביניהו וגם כתב שהווה לה עקירה בלא הנחה וצ"ב מדוע צריך את שניהם, אך לא רציתי להאריך בכך יתר על המדה.

¹⁵ שאפי' אם נלמד כך את דין מקום ד' אין הכרח ללמוד מכאן שאין צורך בפעולת הנחה אלא אפשר לומר שפעולת ההנחה לעולם חשובה היא משום שפעולתו תמיד מתייחסת אל המקום ומחשיבתו שלא כמו בעקירה שם הוא לוקח את החפץ ולכן כל מה שצריך מקום ד' בהנחה הוא מצד התוצאה ולא מצד פעולת האדם שהוא מחשיב את המקום ועי' בשפ"א (ד:) על שאלת הגמ' "דילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא".

משום שאם יש לו, אז יש חילוק בין זורק למושיט שבמושיט כיון שהחפץ בידו של אדם לא אומרים קלוטה ובזורק אומרים קלוטה ונמצא שנח החפץ במקום פטור. ואילו התו"י כתבו שאין בכך קושי משום שקלוטה אומרים רק לחומרא ולא לקולא.

ולכאוי חילוקם הוא חסר פשר מ"ש לקולא ומ"ש לחומרא. אך להנ"ל הוא מובן שפיר שלפי התו"י בהנחה יש רק תוצאת פעולת הנחה וכשאנו אומרים קלוטה פירושו הוא שיש כאן תוצאת מלאכת ההוצאה. ואם כן כשהחפץ נח במקום פטור אין בכך כלום אם לא נפסקה פעולת האדם שאמנם החפץ נח במקום פטור אך פעולתו של האדם לא נסתיימה ורק כשיש תוצאה במקום חיוב אז חייב המוציא אך כשיש תוצאת הנחה במקום פטור אין זה מגרע בפעולת האדם, כעין שאמר החזו"א לעיל אות א' שאע"פ שהחפץ נח, שפיר אפשר לחייב את האדם¹⁶. אך תוס' לשיטתם שבהנחה צריך מעשה כמו שאמרו בסוגיא דעקירת גופו ולכן ע"כ שבקלוטה יש גם מעשה הנחה ולכן אם החפץ עובר במקום פטור יהיה פטור שנגמרה פעולתו במקום פטור ומעתה יש כאן מלאכה חדשה. ובאמת נראה שגם לתוס' יכול להיות שיהיה חייב על זריקה דרך מקום פטור אפי' אם אומרים קלוטה, ונראה שזה משום שאין במקום פטור ד' על ד' וממילא אין שם מעשה הנחה לענין מלאכת הוצאה ומכיוון שהחפץ ממשיך לנוע מכח הזריקה הראשונית, אפשר לחייבו. וזה מה שכתבו התוס' רק "לא דמי" ובתורא"ש כתב "וכיון דאיכא למפטריה" אך לתו"י אין כאן אפי' הבדל בין זריקה להושטה משום שאין לתוצאת מונחת כל הגדרה בהנחה במקום פטור.

יד. ראייה שלרש"י הגדרת חפץ כנח במקום פטור, מהוה הפסק במלאכה

אך יש להוכיח שלדעת רש"י אפי' הגדרת החפץ כנח במקום פטור, אף בלא מעשה של עקירה והנחה, מהוה הפסק במלאכה ויהיה פטור. וזאת שרש"י כתב במשנה "או שנטל מתוכה והוציא - החפץ, והניח ברשות הרבים, דעביד ליה עקירה ברשות היחיד והנחה ברשות הרבים" ומדבריו יוצא שצריך העני להניח את החפץ ממש ברה"ר ולא די במה שהחפץ מונח אגב גופו, והקשו עליו מדוע, הרי עקירת גופו הוה עקירה **ורעק"א** תירץ שרש"י אמר רק לה"א שיניח ברה"ר כמו שתוס' (דף ג. ד"ה עקירת) אמרו שכך צריך להעמיד את הסוגיא לפי ה"א שלא חייב על הנחת גופו.

אך **הראש יוסף** הסביר בדעת רש"י שאין העברת היד אליו נחשבת כהנחת הגוף אלא כהנחת היד משום שמעה ההנחה הנפעל הוא מכח היד ואין בהנחה של היד לעשות מעשה של הנחה משום שידו לא ניח¹⁷. ולפי"ז דברי רש"י הם גם למסקנת הגמרא שצריך שיניח ברה"ר שאם לא אין כאן מעשה של

¹⁶ ועל דרך זו הסביר הרב פינחס מונדשיין שילט"א בשיעור

¹⁷ ובאמת הסבר זה קשה מרש"י (דף צא:) שפירש על מה שאמרה הגמ' שקמ"ל תנא דמתניתין שאמר שהניח על האיסקופה, שטעמא משום שהניח, הא אם לא הניח לא פטור לאפוקי מב"ע. וכתב רש"י: "הא לא נח לא מחייב- ואע"ג דהעבירו דרך כרמלית, ולא אמר מהלך כעומד **ואיכא הנחה גופו הוה כהנחת חפץ**" הרי שכדי לומר שיהיה פטור על העברה במקום פטור הוצרך רש"י לומר שיש פה הנחת הגוף. ולפי הראש יוסף הוכחנו שאין בכך צורך שאפי' בהנחת היד, פטור דרך מקום פטור. ועוד לכאוי מוכח מדברי רש"י אלו כהתוס' ישנים שהגמ' לא הסתפקה כלל בהנחת גופו, שהרי יוצא שמשנה מפורשת אומרת שהנחת הגוף הוה הנחה. וכן משמע קצת בדברי רש"י דף ה' ע"ב ע"י שם והגהת הב"ח. ואולי יש להסביר ככוונת רש"י שצריך שיניח בתוך רה"ר לאפוקי שיניח למעלה מ' ס"ל לרש"י כהרשב"א (דף ה.) שחפץ המונח על אדם העומד ברה"ר, לא נחשב כמונח ברה"ר אלא למטה מ' וזה מה שבא רש"י לומר. אך מ"מ יש להוכיח כמו שכתבנו, משיטת התוס', שכן הסתפקו גם בהנחת הגוף, ולא היה קשה להם מן המשנה בדף צא: וע"כ שסברו שאף אם לא נאמר שהנחת הגוף הוה הנחה יהיה פטור על עצם ההפסק במונחת החפץ במקום פטור (ואם כן שפיר תלויה המח' בהנחת גופו במח' האם די במונחתו של חפץ אף בלא מעשה של הנחה במקום פטור כדי לפטור). אך לפי דברינו ישנה לכאוי סתירה ברש"י משום שנראה ברש"י הנ"ל שבהנחת הגוף הגמ' לא הסתפקה כלל ולפי הסבר שהסברנו בתו"י זה משום שאין צורך במעשה הנחה אלא תפקיד ההנחה הוא רק תוצאת הפעולה, אך ברש"י בסוגיא של מקום ד' הסברנו שיש חילוק בהנחה, בין מעשה לתוצאה. ונראה שלפי רש"י אמנם יש צורך

הנחה. ובגמרא (דף ו.ו) גרסינן "אדם עומד על האיסקופה נוטל מבעל הבית ונותן לו נוטל מעני ונותן לו ובלבד שלא יטול מבעל הבית ונותן לעני מעני ונותן לבעל הבית ואם נטל ונתן שלשתן פטורים" ולפי הסבר זה ברש"י, האדם לא עושה מעשה של הנחה שהרי הוא רק מביא את ידו אליו וזו הנחת היד שלא הווה מעשה חשוב, ובכ"ז הוא פטור משום שהחפץ נח במקום פטור. ואם כן אין צורך במעשה הנחה במקום פטור כדי לפטור לפי רש"י, אלא די בכך שהחפץ נח במקום פטור, מה שמהווה הפסק במלאכה ולכן פטור¹⁸. ואף בלא זה יש לומר כך בפשטות שמכיון שהאיסקופה היא פחות מד' כפירוש רש"י, אם כן לא שייך בה מעשה עקירה או הנחה כלל כמו שפירש רש"י בסוגיא דמקום ד', שמקום ד' הוא מקום חשוב למהווה עקירתו עקירה והנחתו הנחה. וע"כ שפטור אף בלא מעשה הנחה¹⁹.

טו. הסבר סוגית מהלך כעומד ודברי התוס' בכתובות

עפ"ד, די בהגדרת החפץ כנח במקום פטור, אף בלא מעשה הנחה, ונסביר לפי"ז את סוגית מהלך כעומד.

תוס' הקשו לדעת ב"ע שמהלך כעומד, איך משכחת לה חיוב ד"א ברה"ר והרי הוא כעומד ולא העביר ד"א בב"א. ותירצו תוס' (ה: ד"ה בשלמא) שהלכתא גמירה לה חיוב על ד"א ברה"ר, אך בכתובות (דף לא: ד"ה מהלך כעומד) כתבו תוס' תירוץ אחר, לחלק בין מקום חיוב למקום פטור, שמהלך כעומד הוא רק במקום פטור כמו סטיו אך לא במקום חיוב, ברה"ר²⁰. ולכאוי צריך ביאור מ"ש בין מקום חיוב למקום פטור לדיון האם הוא כעומד.

ועל פי מה שאמרנו נראה פשוט, שאם נבוא לדון מה פירוש "מהלך כעומד", נאמר שאין זה מצד מעשה האדם שהרי הוא עוסק בהוצאה והולכת ד"א, וגם כן לא גרע מעומד לכתף²¹ שעדיין הוא מתעסק במלאכה ולא הווה הנחה. אך כוונת ב"ע היא שאע"פ שהאדם עוסק במלאכת הוצאה, החפץ עצמו נח, שהוא נח ע"ג האדם, ואין בהליכת האדם כדי להגדירו כלא נח. אך במקום חיוב אין בכך כלום, שהחפץ נח במקום חיוב, והאדם לא הפסיק את פעולתו והרי זה ממש כמו החזו"א הנ"ל באות א' שאע"פ שהחפץ נח, אם האדם לא הפסיק את פעולתו, חייב. ורק כשהחפץ מוגד כנח במקום פטור, יש בזה כדי לפטור את האדם, כמו שהוכחנו באות י"א.

וכך נראה **מתוס'** (דף ו.ו. ד"ה המושיט) שכתבו על מה שב"ע מודה בזורק: "וא"ת אמאי מודה במושיט בזורק כיון דלא יליף דרך סטיו מדרך צדי לעניין מעביר (בב"ח- מוציא) ה"נ לא נילף בזורק ומושיט....".

במעשה הנחה, כמו שמשמע לשונו (בדף ד.). שלא חילק בין עקירה להנחה לעניין המעשה, אך בהנחת הגוף לא הסתפקה הגמ' משום שלעולם הנחה היא ביחס אל הרשות וודאי שתחשב כהנחת החפץ שאין הבדל ביניהם שהחפץ נח ברשות. אך בעקירת הגוף הסתפקה הגמ' שמא אין כאן עקירה מן הרשות משום שאין פה שום מעשה ביחס אל הרשות. וזה מה שכתב רש"י שעקר רגליו מן הבית שצריך עקירה מתוך הרשות.

¹⁸ לשון תוס' (דף צ"ט: ד"ה או) לגבי ספק הגמ' בזרק ונח על גביו "...וכיון דממקום פטור קאתיא, יש הפסק בין עקירה ראשונה להנחה" ומבואר מדבריהם שאם נגדיר את החפץ כמגיע ממקום פטור, אז יש הפסק בין העקירה להנחה ואע"פ שודאי החפץ ממשיך מכוחו, מ"מ יש כוח חדש במקום פטור ויש הפסק בין עקירה להנחה.

¹⁹ ואם נרצה לומר שאין בזה מח' רש"י והתו"י נצטרך להסביר פשט אחר בחילוק זה והוא שאומרים קלוטה רק כדי לומר שנעשתה מלאכה, משום שקלוטה הוא דין, והוא דין בחיוב של הוצאה היינו שכשאנחנו רוצים לומר שנעשתה הנחה אז יש דין קלוטה, אך אין דין קלוטה כדי לומר שלא נעשתה הוצאה. וכן נראה קצת בלשון התו"י "דלא אמר קלוטה שמי שהונחה דמיא, אלא להחמיר... ומשמע שכלל לא אמר קלוטה ולא שאמר אך לא הועיל לו.

²⁰ וראה בתוס' רעק"א דף במשניות פרק עשירי וברש"י דף (צב.) איך תתפרש הגמ' האומרת של ב"ע יש מהלך כעומד ברה"י

²¹ כקושית האבני נזר סי' רנ"ח שאפי' אם מהלך כעומד, לא גרע מעומד לפוש.

ולכאוי לשונם תמוהה ביותר שכתבו שב"ע לא לומד הוצאה דרך סטיו מדרך צדי רה"ר. ומשמע מזה שגם ב"ע מודה שבמשכן אדם היה חייב על הוצאה דרך צדי רה"ר ומדוע והרי מהלך כעומד (ולא ראיתי מי שנתעורר בזה).

אך להני"ל א"ש, שתוס' לשיטתו (צו: ד"ה וממאי) שר"ח ל"ג "וממאי דבשת הוה וכו"י" משום שהעיקר שקראה התורה מלאכת להוצאה שנאמר "אל יעשו עוד מלאכה" ומאי אכפת לן אם היה בשבת או לא. ועל פי מה שאמרנו שאין במהלך כעומד כוח כדי להגדיר את האדם כלא עוסק במלאכה ורק החפץ נח, אם כן שפיר קראה התורה לכך מלאכה אע"פ שהיו פטורים, שהיא מלאכה מצד פעולת האדם. ולזה נתכוון תוס' שאמר שב"ע לא יליף סטיו מצידי. ואין סתירה בכך שלא היו חייבים בזמן המשכן משום שמהלך כעומד ומצד שני אפשר ללמוד משם את דרך המלאכה להעביר דרך מקום פטור כמו לרבנן.

טז. הסבר שיטת רש"י גבי נתגלגל, עפ"י

וכך נראה גם כן, מהסבר רש"י במשנה בהזורק (דף ק.). גבי דין מתגלגל שכתב על דין זרק חוץ לד"א ונתגלגל לתוך ד"א, שפטור: "זרק חוץ לארבע אמות ונתגלגל כו' חייב - לא שנפל לארץ, דאם כן לא צריכא למימר, אלא שהרוח גלגלתהו מן האויר לתוך ארבע אמות" אך על הרישא של המשנה, על דין זרק תוך ד"א ונתגלגל לחוץ ד"א, לא כתב רש"י שאם נפל לארץ, לא צריך למימר שיהיה פטור משום שנח בתוך ד"א. וצ"ע מדוע שלכאוי זו בדיוק אותה סיבת פטור שלשיטת רש"י מתגלגל חשוב כנח ולכן בסיפא פשיטא שחייב וברישא יהיה פשיטא שפטור כשנח בתוך ד"א.

אך לפי מה שנתבאר לעיל במהלך כעומד, יש לומר כמו שאמרנו שמתגלגל על הארץ, חשוב לשיטת רש"י כסיום ההנחה שהחפץ נמצא על גבי הארץ, אך החפץ עדיין ממשיך לנוע כתוצאה מעשה האדם ואין סיבה לומר שנגמרה הולכת הד"א, אשר על כן ברישא של המשנה אין לפוטרו משום שהחפץ נח בתוך ד"א משום שעדיין לא נסתימה ההעברת הד"א והרי זה דומה ממש למהלך כעומד בתוך ד"א שעדין עוסק במלאכה, וכל סיבת הפטור שלו היא בגלל שאין בזריקתו כדי הולכת ד"א אלא החפץ מעצמו נתגלגל, אך על עצם נחות החפץ בתוך ד"א אין לפוטרו. ורק ברישא, שם זרק מחוץ לד"א ויש במעשהו כדי לחייבו, וגם החפץ נח מחוץ לד"א שיש בזה סיום המלאכה כמו שנתבאר, על זה כתב רש"י שפשיטא שאם זרק ונח ע"ג קרקע יהיה פטור שנעשתה מלאכה מעליתא.

יז. הסבר ספק ריב"א בעניין קלוטה ויישוב קושית רעק"א

בתוס' (דף ה: ד"ה בשלמא) מסתפק ריב"א, לאחר שאמרנו שלב"ע חייב על ד"א ברה"ר משום שהלכתא גמירא לה, האם כשלא עמד בסוף הד"א יהיה חייב או לא, וכן בקלוטה לר"ע, כיוון שהלכתא גמירא לה שלא אומרים קלוטה כדי לחייב על זריקה של ד"א ברה"ר, האם יהיה חייב כשלא נח לבסוף, משום שבתוך ד"א הלכתא גמירא לה שלא אומרים קלוטה, דאלי"כ לה משכחת לה חיוב. והקשה **רעק"א** שמפורש בגמ' (דף צז.). שאומרים קלוטה כדי לחייב על ד"א. שהגמ' אומרת לדעת ר"י שזרק מרה"י לרה"ר ונח לאחר ד"א, שחייב משום שניים, משום הוצאה ומשום ד"א ברה"ר שמיד כשהחפץ יצא הוא נח משום קלוטה וע"ז חייב משום הוצאה, ואח"כ הלך ד"א וע"ז חייב בפ"ע. הרי מפורש שאומרים קלוטה כדי לחייב על ד"א ולא כמו שהסתפק ריב"א שלא נאמר קלוטה כדי לחייב²².

²² רעק"א שם מסביר שהצד לא לומר קלוטה הוא כי זה תרתי דסתרי ובשפ"א הסביר משום שההל"מ הפקיעה מחיוב ד"א את דין קלוטה

וכתב שדוּחַק לומר שאע"פ שבד"כ יכול להיות שלא אומרים קלוטה כדי לחייב על ד"א ברה"ר, מ"מ פה יהיה חייב משום שכבר אומרים קלוטה על ההוצאה.

ויש ליישב על פי מה שאמרנו, שכשהלכתא גמירא לה שלא אומרים קלוטה בתוך ד"א פירושו שאמנם החפץ נח אך אין זה מהווה הפסק במלאכה, שאמרה ההל"מ שיהיה חייב בדרך זו כשהחפץ נח באמצע, וכל מה שחסר שבגללו הוא חייב ולא אומרים קלוטה הוא מעשה ההנחה שאמרה ההל"מ שכך הוא מעשה המלאכה וממילא אין כאן כל הפסק, שהוא עניין מעשה ההנחה, אך החפץ עדיין נח משום שאומרים קלוטה וכל החיסרון הוא רק במעשה (ממש כתירוצו של החז"א לעיל אות א' שאע"פ שהחפץ נח לא נגמרה המלאכה משום שלא נעשה מעשה הנחה). ואם כן לא קשה כבר קושיית רעק"א, משום שודאי הוא שלעניין עקירה הראשונית יש כאן עקירה משום שהחפץ היה במצב נח ונעקר ממקומו וזו עקירה כמו כל עקירה בעולם שהיא עקירה של חפץ נח אפי' אם לא נעשה בו מעשה הנחה, וכל מה שאמרה ההל"מ הוא בעיה בשביל לחייב על ההנחה. ולכן תוס' לא הסתפקו כלל על העקירה שאפשר לומר קלוטה כדי לחייב על עקירה של ד"א, ורק על ההנחה שעליה אמרה ההל"מ שאין מעשה הנחה כדי לחייב אותו, הסתפקו תוס' אם שייך לחייב אותו. ונמצא שההל"מ לימדה שאין הנחה אך יש הרבה עקירות של חפץ נח אפי' תוכ"ד הד"א.

יח. תירוץ התוס' (ד"ה אגוז) מקושית האחרונים

תוס' בסוגיא דאגוז ע"ג מים (ה: ד"ה אגוז) כתבו שפשוט שהאגוז לא חשיב כמונח וספק הגמ' באגוז בכלי ע"ג מים, הוא רק האם דרך להצניע כך או לא. והוכיחו זאת ממוציא דיו וז"ל:

"כמונח ואמרינן נמי בהמוציא (לקמן דף פ.) הוציא דיו כשיעור שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב כתיבתם זו היא הנחתם משמע דוקא כתבן שהניחן במקום שישארו שם לעולם אבל אם שפך לכלי אחר לא חשיב הנחה כיון שהוא מהלך"

והוכחתם זו קשה ביותר שאם בהוצאת דיו פשוט לנו דלא הוה הנחה אם הניח בכלי אחר, מדוע הסתפקה הגמ' באגוז בכלי והרי גם שם וגם פה, מרא דשמעתא הוא רבא, ומ"ש בין אגוז לכלי. וכן הקשו הר"ש והש"פ א"ע שם שנדחקו בזה. ועל פי מה שאמרנו, נאמר כך שבאדם ההולך עם כלי עליו לא חסר בפעולת העקירה וההנחה שהרי ישנה עקירת והנחת הגוף, אלא שחסר בהיות החפץ נח שהוא התוצאה של צורך הוצאה הזו. ואם כן כשאדם הולך עם דיו שתכלית הוצאת הדיו הוא הנחתו על הקלף, וזהו מקומו העיקרי, הרי שפיר יש כאן תוצאת מלאכת הוצאת דיו כשיניח על גבי קלף וכל עוד לא הניח על גבי הקלף, פשוט לנו שפטור שאין זה תוצאת המלאכה. אך כשכתב חייב, ואע"פ שהאדם הולך עם הקלף, אין זה מגרע כלום. ובאגוז המונח בכלי, תוצאת הנחתו תהיה במקום בו דרך להצניעו (שבדקים על פי חשיבות המלאכה שדיו הוא כדי לכתוב בו שתי אותיות כדאיתא במשנה דף עח: , ובאוכלין הוא כדי להצניע כפי שהם) ולכן הסתפקה הגמ' האם דרך להצניע כך אגוז או לא, וזהו החילוק בין דיו שודאי אין תוצאת הוצאתו אלא בכתיבתו, לאגוז בו התוצאה היא במקום הצנעתו.^{23, 24}

²³ ובספר ראבי"ה סי' תתקס"ח כתב: "ויש שמתרצין כיון שדרכו להניחו על הקלף עד עולם הווי הנחה גמורה ואע"ג שהוא מהלך" וראה שם שכתב עוד שכל סוגית אגוז היא נפק"מ רק לעקריה אך לא להנחה וכן מדיוק ברש"י, ולפי"ז ברור שתפקיד ההנחה הוא רק לסיים את פעולת המוציא וחשיבותה של ההוצאה ואין בו צורך במקום נח וכו'.

²⁴ לאהר מכן, ראיתי שבספר בית ישי כתב כעין זה ובמיוחד מה שכתבתי באותיות י"ג וי"ד, אך במאמר זה נוספו עליהם דברים, ועוד שהניסוח וההקשר קצת שונים ויש תועלת בסדר הדברים לכן החלטתי להביאם ועי' שם.